

ATELIERUL NR.1

MODERNIZAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN CONTEXTUL CONSOLIDĂRII STATULUI DE DREPT

CONSIDERAȚIUNI CU PRIVIRE LA ORIGINEA TITLURILOR „ȚAR” ȘI „VOIEVOD”

Andrei GROZA,
doctor în istorie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The author tries to show that titles “lord” and “voievod” are not slavic origin but getic/ romanian origin. He used for this purpose dates, informations on which the historians have not attracted attention till the present.

However, under the following subjective analysis, the author formulates the idea that the romanian language is the direct successor of the so-called aramaic language spoken in ancient times by the communities living in the river's basin Tigris and Euphrates.

Practic, nimeni nu pune la îndoială că titlurile „țar” și „voievod” sunt de origine slavă, și totuși, în temeiul celor aflate de noi în procesul studierii istoriei antice și medievale a românilor, credem că cele cunoscute referitor la proveniența acestora nu corespund adevărului.

Așadar, atât din lucrările de specialitate cât și din dicționarele explicative ale limbilor română și rusă se cunoaște că titlul „țar” înseamnă conducător absolut al țării, monarh, suveran, împărat, rege, iar cel de „voievod” la români – domnitor, principe, la slavi – conducător militar, reprezentantul regelui, cneazului în unitatea administrativ – teritorială cu împuterniciri diferite în funcție de țară.

Titlul de „țar” a fost purtat numai de conducătorii bulgarilor, sârbilor și rușilor.

Bulgarul Simeon I (864-927) a fost primul care și-a atribuit titlul de „țar”. Acesta, în anul 918, după mai multe victorii obținute asupra Bizanțului și în dorința de a-și ridica statutul, atât în interiorul țării cât și peste hotarele ei, a fost proclamat de către un sobor de preoți „din voia Domnului” „țar”, autocrat al tuturor bulgarilor. Mai apoi, acest titlu a fost purtat de alți conducători ai Bulgariei de-a lungul anilor 918-1014, 1185-1396 și 1908-1946.

O perioadă de timp, destul de scurtă, din 1346 până în 1371, au avut „țari” și sârbii.

Monarhii ruși au început a purta acest nume din anul 1547, de când marele kneaz al Moscovei, **Ivan al IV-lea** (1530-1584), numit mai târziu cel Groaznic, s-a încoronat ca „țar al Rusiei”. În anul 1721, **Petru I** (1672-1725) a schimbat acest titlu cu cel de împărat, cu toate că și cel de țar era utilizat, numai că nu în calitate de titlu principal.

Majoritatea specialiștilor din domeniu presupun că cuvântul „țar” provine de la latinescul „caesar”, care a fost purtat de mai mulți suverani romani începând cu **Gaius Iulius Caesar** (100/102 – 44 î.e.n.).

Un punct de vedere aparte, referitor la originea acestui titlu, a fost formulat de istoricul rus **N. M. Karamzin**, și anume, că rădăcinile acestui cuvânt trebuie căutate în limba asirienilor și babilonienilor, atrăgând atenția la numele regilor Falassar, Nabonassar ș. a., care se terminau cu „sar”.

Totul pare simplu și argumentat, dar este straniu că nimeni nu a încercat să clarifice ce conține cuvântul „țar”, utilizat de conducătorii Rusiei, unuia dintre cele mai puternice state din toate timpurile.

După cum se vede, istoricilor slavi nu le convine să facă acest lucru, iar pe ceilalți, probabil, nu-i interesează această problemă.

Noi însă, după cum am menționat, în cadrul studierii istoriei românilor, am aflat mai multe date, fapte noi, inclusiv din cele ce țin de această temă care, considerăm, ne permit a încerca să o abordăm.

Așadar, putem afirma că cei care au început a purta acest titlu nu au făcut-o întâmplător, din contra, și-au dorit acest lucru și știau foarte bine ce înseamnă cuvântul, titlu „țar”.

Aceasta se vede destul de clar din cele relatate de francezul **Jacques Margeret** în lucrarea „*Sostoianie Rossiikoï Imperiï Velikogo Kneajestva Moskovii*” (Starea Imperiului Rus și a Marelui Knezat al Moscovei) editată în anul 1607 la Paris, după ce a locuit câțiva ani în Rusia.

„Cuvântul „țar” – scria acesta – a fost luat din Sfânta Scriptură, fiindcă peste tot unde se vorbește despre David și Solomon ori despre alți regi, ei sunt numiți țarul David, țarul Solomon, traduși de noi ca regele David, regele Solomon.

Ei (rușii – n. n.) consideră că numele „țar” este superior și spun că cândva Domnul a dorit să-i distingă cu acest nume pe David, Solomon și alții, care guvernau casa lui Iuda și Israel, iar cuvintele Tsisar și Kroll sunt doar o născocire a oamenilor... Din cauza aceasta, după ce a ridicat asediul orașului Narva, împuterniciții săi, împreună cu ambasadorii ambelor părți, s-au întâlnit pentru a încheia pacea între Rusia și Suedia, două zile au dezbătut despre titluri: Fiodor (feciorul lui Ivan al IV-lea – n. n.) dorea să aibă titlul de împărat, iar suedezii nu doreau să recunoască aceasta după dânsul. Rușii spuneau că cuvântul „țar” este mai mareț decât „împărat”, iar când a fost semnat acordul și s-a convenit ca acesta întotdeauna să fie numit țar și mare cneaz al Moscovei, fiecare parte consideră că a înșelat-o pe cealaltă cu cuvântul „țar” [1]

Așadar, cuvântul, titlul „țar” se folosea în limba vorbită de David (1005-965) și Solomon (965-928), care, după cum se știe, era numită arameică.

Într-adevăr, conform Vechiului Testament și altor izvoare scrise grecești, numele multor suverani de atunci se terminau în „sar.” Așa, de exemplu, la sirieni pot fi nominalizați *Salmanasar I* (1274-1245), *Tiglatpalasar I* (1115-1077), iar la babilonieni - *Nabonasar* (748-734), *Tiglatpalasar III* (729-727), *Salmanasar V* (727-722), *Nabopalassar* (626-605), *Nabucodonosor II* (605-562), *Valtasar* (556-539) ș. a.

Ținând cont de faptul că în alfabetul grecesc nu există litera „ț”, credem că toate numele de mai sus se terminau în „țar”, adică se pronunțau *Salmanațar I*, *Tiglatpalațar I* ș. a. m. d.

Că anume așa era, ne-o dovedesc aceleași nume scrise în limba acadeană, Nbu-alla-uțur (Nabopalassar) (626-605), Nabu-cudurri-uțur (Nabucodonosor II) (605-562), Bel-șar-uțur (Valtasar) (556-539) și altele, așa ca Adad-șum-uțur (1219-1188), Ninurta-cudurri-uțur I (987-984), Mar-bitu-alla-uțur (984-979), Ninurta-cudurri-uțur II (943-943), Marduk-alla-uțur (I jum. a sec. al VIII-lea), Nergal-șarr-uțur (560-556) ș. a.

Mai mult, în limba ivrită, care a împrumutat multe cuvinte din limba arameică, numele acelorași conducători de țări se terminau în „țar.”

Așadar, titlul de „țar” a fost purtat de monarhi din cele mai vechi timpuri de cei ce făceau parte din marele neam al arameilor, care, cu părere de rău, nu au reușit, niciodată, pe parcursul istoriei să creeze un singur stat unitar.

Atât romanii, cât și cele două comunități getice, adică neslave, ale bulgarilor și rușilor (cei care se numeau bulgari în secolele VII-XIII/ XIV și cei care se numeau ruși în secolele VIII-XIII, ca și alte comunități din secolele I-XIII din nordul Mării Negre, nu erau de neam slav, ci getic. Rușii și bulgarii de azi, adică rușii-slavi și bulgarii-slavi, și-au luat mult mai târziu numele și istoria acelor bulgari-geți și ruși-geți și le prezintă ca a strămoșilor lor - n. n.) își trăgeau rădăcinile din aramei și știau ce semnifică titlul „țar”, iar atunci când a apărut necesitatea, l-au utilizat.

Gaius Iulius, strămoșii căruia erau veniți din Asia Mică și făceau parte din același neam al arameilor, când a dorit să se evidențieze, și-a luat cunoscutul titlu, numai că transcris în limba latină, în care tot nu exista litera „ț”, acesta a căpătat forma „caesar.” Titlul era apreciat ca fiind mai nobil decât cel de împărat. Ca dovadă ne servește faptul că titlul de caesar se scria întotdeauna înaintea titlului de împărat. A se vedea: *Tiberius Iulius Caesar Augustus* (14-37), *Gaius Iulius Caesar Augustus Germanicus* (37-41), *Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus* (41-54), *Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus* (54-68) și alții.

Nu se pune la îndoială că bulgarii care au venit în secolul al VII-lea din nordul Mării Negre și s-au așezat cu traiul pe malul drept al Dunării nu erau slavi. Însă, practic, nu se cunoaște că aceștia erau geți și deci își trăgeau rădăcinile tot din aramei și atunci, la începutul secolului al X-lea, când au obținut posibilitatea de a se afirma în fața vecinilor, îndeosebi a bizantinilor, l-au proclamat pe conducătorul lor după cum era de așteptat, în limba maternă, „țar.”

Și pentru slavii de răsărit din secolul al XVI-lea, cuvântul, titlul „țar” nu era străin, fiindcă aceștia încă din secolul al III-lea, cu o întrerupere, de aproximativ 100 de ani, până în secolul al XIII-lea, s-au aflat sub stăpânirea comunităților getice (a goților, hunilor, avarilor, rușilor – n. n.), care tot erau descendenți din aramei.

Cuvântul „țar” în limba arameilor nu putea să apară din senin, fără a nu a avea nimic la temelie. „Țar” provine de la țărână (pământ), țarină (câmp, ogor, teritoriu al unei comunități), țară unde „țar” era numit proprietarul pământului/ țarinei, conducătorul comunității, țării. Într-adevăr, citind Vechiul Testament, depistăm foarte ușor că comunitățile conduse de țari erau organizate în structuri teritoriale numite țări: Țara Filistinilor, Țara Ascalonului, Țara Gazei, Țara Ecomului, Țara Elamului, Țara Mediei, Țara Zimirei ș. a. m. d. Exact așa, mai târziu, și la români - Țara Moldovei, Țara Românească, Țara Ungurească ș. a.

Țarnă, țarină, țarm, țară – sunt niște cuvinte prezente numai în limba română și, după cum se vede, numai în limba arameică. Anume de acolo s-au răspândit și au ajuns la alte neamuri cuvântul, titlul „țar”, cuvântul Terra cu sens de formațiune statală, de pământ și multe alte cuvinte. Adică, la sigur, putem afirma, mai ales că avem și alte dovezi că limba arameică este, practic, una și aceeași cu limba română, și din această limbă arameico-română au apărut multe

alte limbi, îndeosebi cele considerate de neam latin. Arameii, inclusiv David și Solomon, sunt strămoși direcți ai românilor și unchii multor neamuri europene.

Nu suntem de acord cu afirmația că cuvântul „voievod” a apărut în urma unirii cuvintelor slave, „voi”, ceea ce ar însemna război, și „vod” – care conduce.

Prima informație despre titlul „voievod” ne-o aduce la mijlocul secolului al X-lea împăratul bizantin Constantin Porfirogenetul în lucrarea „Despre administrarea imperiului.”

Acesta ne spune că așa-numiții turci, care la mijlocul secolului al IX-lea se aflau în partea de nord a munților Caucaz (de unde, la sfârșitul aceluiași secol, vin și se așază cu traiul între Dunărea de Mijloc și munții Carpați, iar mult mai târziu, peste câteva secole, sunt numiți unguri – n. n.), erau conduși de mai mulți voievozi, [2] ceea ce ne permite să credem că acest titlu apare mult mai devreme.

Știind că acei care erau atunci numiți turci, ca și în cazul celor care în perioada veche au fost numiți bulgari și ruși, nu erau slavii, ci făceau parte din marele neam al geților care populau imensele teritorii din nordul și nord-estul Mării Negre, am încercat să căutăm rădăcinile acestui cuvânt în limba română și am depistat lucruri destul de interesante.

Astfel, cuvântul „voievod” este compus din două cuvinte „voi” și „vodă”. „Voi,” conform dicționarului explicativ al limbii române, actualmente, înseamnă: 1) rând de împletitură de papură sau nuiiele într-o leasă sau în pereții unui pătul de păstrat porumbul, 2) fâșie de pământ arabil, iar „vodă,” după cum vom arăta mai jos - conducător.

În urma studierii izvoarelor scrise vechi, putem spune că cu mai multe sute de ani în urmă, „voi” mai era numit rândul de luptători și chiar luptătorul aflat în acest rând. Aceasta ne-o confirmă conținutul cuvântului „voinic.” Voinici erau numiți bărbații, luptătorii care formau rândurile, voiurile de luptă.

Cunoscând că cuvântul „voi” însemna, mai des, rând, am înțeles că anume acesta s-a aflat la temelia celor trei sensuri, destul de diferite, ale cuvântului război: bătălie, mașină de țesut (stativă) și covor de perete.

Bătălia, răzuiala (cu sens de a omorî – n. n.) dintre voiuri sau dintre voi (voinici) se mai numește – război, de la „răzui” și „voi.”

Mașina, unealta care *răzuieste*, curăță voiurile, rândurile de materie pentru a obține o țesătură, este numită după cum și era de așteptat, tot război, de la aceleași „răzui” și „voi.”

De asemenea, și țesătura compusă din rânduri, voiuri de materie colorată, se numește război de la „răzui” și „voi” adică țesătura din rânduri, voiuri răzuite.

O asemenea țesătură – războiul - le amintea oamenilor tabloul câmpului de luptă pe care se văd rânduri/voiuri colorate, luptători/voi din diferite tabere, îmbrăcați în haine de diferite culori, după cum se întâmpla în realitate.

„Vodă,” în vechime înseamnă conducător, lider și provenea de la „năvodar”, „vodă” – nume dat celor care țeseau, așezau rândurile/voiurile, într-o împletitură numită năvod sau vod (în alte limbi, purtătorii cărora au fost cândva suptorii geților la „năvod,” i se mai spunea „vod” – n. n.)

„Vodă” ca titlu egal cu cel de țar, domnitor lipsește la rușii de azi, în schimb se întâlnește numai la români, iar ca cuvânt care ar însemna, pur și simplu, conducător, lider îl putem întâlni la unii dintre slavii de sud și sub formă de „vadovas” – la lituanieni și „vaditays” – la letoni.

Titlul „vodă” semnifică conducător de formațiune statală, stat, conducător cu împuterniciri politice, militare, judecătorești, administrative ș. a.

Titlul de voievod la slavi (numai la ruși, polonezi și ucraineni – n. n.) însemna doar conducător militar și, după cum se poate de observat, între titlurile vodă și voievod este o diferență destul de mare.

Este interesant faptul că în lucrările cărturarilor Grigore Ureche, Ion Neculce și Nicolae Costin, domnitorii noștri nu sunt numiți voievozi, ci „vodă” – Bogdan Vodă, Alexandru Vodă, Mircea Vodă, Ștefan Vodă, Mihai Vodă și așa - toți ceilalți.

Cel care îi numește voievozi pe conducătorii țării românești este Dimitrie Cantemir. Acesta, aflându-se în Rusia, nu putea să-i numească pe domnitorii noștri „vodă,” egalându-i, astfel, cu regii, fiindcă acest lucru nu ar fi fost pe placul lui Petru I. De aceea, Dimitrie Cantemir îi cobora în rang și-i numește voievozi, fapt apreciat de noi ca înjosire. Probabil, anume din aceste considerente istoricii ruși, ucraineni și alții utilizează numai titlul de voievod pentru domnitorii noștri, iar noi, fără a suspecta ceva, fiindcă așa am fost educați, am acceptat această situație. Corect ar fi ca domnitorii români să fie nominalizați numai cu titlul de vodă și nu cu cel de voievod.

Așadar, cuvintele, titlurile „țar” și „voievod” sunt cuvinte, titluri arameico-gețico-românești, care au fost impuse slavilor de către comunitățile gețice în perioada când s-au aflat în supunerea acestora.

NOTE

1. <<http://www.vostlit.info/Texts/rus6/Margeret/text1.phtml>>
2. <http://oldru.narod.ru/biblio/kb_imp2.htm>